

NUKLEARNA ENERGIJA

Nuklearna energija koja se trenutačno proizvodi otpušta se pri postupku pod nazivom nuklearna fisija u kojem se atomi pomoću uranija cijepaju i oslobađaju energiju. Nuklearna energija je niskougljična alternativa fosilnim gorivima i važna komponenta u mješavini energetske izvora 14 od 28 država članica EU-a, što čini gotovo 30% proizvedene električne energije u EU. Međutim, zbog posljedica nesreće u Černobilu 1986. i nuklearne katastrofe u Japanu u Fukushima 2011. nuklearna energija krajnje je sporna. Odlukom Njemačke o postupnom ukidanju nuklearne energije do 2020., kao i privremenim zatvaranjem dvaju belgijskih reaktora nakon otkrića pukotina u njihovim spremnicima, pojačao se pritisak na napuštanje nuklearne energije u Europi. Iako je na državama članicama da odluče hoće li uključiti nuklearnu energiju u svoju kombinaciju izvora energije, zakonodavstvo EU-a nastoji poboljšati sigurnosne standarde nuklearnih elektrana kako bi se jamčilo sigurno gospodarenje nuklearnim otpadom i njegovo odlaganje.

PRAVNA OSNOVA

Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju (Ugovor o Euratomu), članci 40. – 52. (ulaganje, zajednička poduzeća i opskrba) i 92. – 99. (zajedničko nuklearno tržište).

CILJEVI

Zbog općeg nedostatka „konvencionalne” energije 1950-ih godina šest država osnivačica okrenulo se nuklearnoj energiji kao mogućnosti nezavisne opskrbe energijom. S obzirom na to da pojedinačno ne bi mogle snositi troškove investiranja u nuklearnu energiju, države osnivačice udružile su se i utemeljile Europsku zajednicu za atomsku energiju. Opći su ciljevi Ugovora o Euratomu doprinos oblikovanju i razvoju nuklearne industrije u Europi kako bi sve države članice mogle imati koristi od razvoja atomske energije te jamstvo sigurnosti opskrbe. Ugovor stanovništvu ujedno jamči visoke sigurnosne standarde i sprječava da se nuklearni materijal, prvenstveno namijenjen za civilnu upotrebu, koristi u vojne svrhe. Euratom je nadležan samo za civilnu upotrebu nuklearne energije u miroljubive svrhe. Postojećim zakonodavstvom nastoje se očuvati visoki standardi sigurnosti.

POSTIGNUĆA

A. Nuklearna sigurnost

Nuklearna sigurnost odnosi se na siguran rad nuklearnih postrojenja uz zaštitu od zračenja i gospodarenje radioaktivnim otpadom. EU promiče najviše sigurnosne standarde za sve vrste civilnih nuklearnih aktivnosti, uključujući proizvodnju energije, istraživanja i medicinsku uporabu. Države članice dužne su uspostaviti nacionalne okvire u pogledu zahtjeva za nuklearnu sigurnost, izdavanje dozvola za nuklearne elektrane, nadzor i provedbu.

Nakon nuklearne nesreće u Fukushima Komisija je provela opsežnu procjenu rizika i sigurnosti svih nuklearnih elektrana u EU-u kako bi ocijenila sigurnost i izdržljivost nuklearnih postrojenja u slučaju ekstremnih prirodnih pojava. Komisija je općenito pozitivno ocijenila postojeće europske sigurnosne standarde, ali je i naglasila potrebu za dodatnim poboljšanjima kako bi se osigurala bolja usklađenost među državama članicama i dostigle najbolje međunarodne prakse ([COM\(2012\)0571](#)). Sigurnosna pravila za nuklearna postrojenja na razini EU-a su stoga ažurirana 2014. godine (Direktiva 2014/87/Euratom). Komisija je u veljači 2015. predložila da se zahtjevi u pogledu obavješćivanja iz članaka 41. i 44. Ugovora o Euratomu revidiraju kako bi se uskladili s novim razvojem politike. Nadalje, zahtjevi u pogledu obavješćivanja trebaju biti jasniji ulagačima te sam postupak obavješćivanja treba učiniti učinkovitijim. Komisija je u svojem najnovijem planu za energetska uniju najavila da će planovi biti objavljeni 2018. godine ([COM\(2017\)0688](#)).

1. Zaštita od zračenja

Izloženost ionizirajućem zračenju predstavlja veliku opasnost za ljudsko zdravlje (za širu javnost i za radnike u medicinskom, industrijskom i nuklearnom sektoru) i za okoliš. Neujednačeno zakonodavstvo EU-a u području zaštite od zračenja ažurirano je i pojednostavljeno kako bi se uzeo u obzir znanstveni napredak, poboljšala pravna dosljednost i riješila pitanja prirodnih izvora zračenja i zaštite okoliša. Direktivom Vijeća 2013/59/Euratom od 5. prosinca 2013. utvrđene su osnovne sigurnosne norme za zaštitu od opasnosti koje proizlaze iz izlaganja ionizirajućem zračenju^[1]. Time se pojednostavljuje europsko zakonodavstvo zamjenom pet direktiva te se uvode obvezujući zahtjevi za zaštitu protiv radona u zatvorenim prostorima, upotrebu građevinskog materijala i procjenu utjecaja ispuštanja radioaktivnih otpadnih voda iz nuklearnih postrojenja na okoliš. Zasebna Direktiva 2013/51/Euratom od 22. listopada 2013.^[2] bavi se praćenjem radioaktivnih tvari u vodi namijenjenoj za ljudsku potrošnju.

Uvjeti koji uređuju uvoz poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz trećih zemalja nakon nesreće u nuklearnoj elektrani u Černobilu utvrđeni su pomoću nekoliko uredbi: Uredba br. 733/2008/EZ, koja je proširena Uredbom br. 1048/2009/EZ, Uredba br. 1635/2006/EZ i Uredba br. 1609/2000. Uredbom br. 2016/52/EZ utvrđuje se najviša dopuštena

[1]SL L 13, 17.1.2014., str. 1.

[2]SL L 296, 7.11.2013., str. 12.

razina radioaktivnog onečišćenja hrane i hrane za životinje nakon nuklearne nesreće ili bilo kojeg drugog slučaja radiološke opasnosti.

2. Prijevoz radioaktivnih tvari i otpada

Uredbom br. 1493/93/EZ od 8. lipnja 1993. uveden je sustav Zajednice za prijavu prijevoza radioaktivnih tvari među državama članicama kako bi se relevantnim nadležnim tijelima osiguralo primanje jednake razine informacija o nadzoru zaštite od zračenja kao i prije 1993. godine, kad su granične kontrole još postojale.

Sustav za prethodno odobrenje prijevoza radioaktivnog otpada u EU-u uspostavljen je 1992., a znatno izmijenjen 2006. Cilj Direktive Vijeća 2006/117/Euratom od 20. studenog 2006. o nadzoru i kontroli pošiljaka radioaktivnog otpada i istrošenoga goriva jamstvo je primjerene razine zaštite stanovništva od takvih pošiljki. U Direktivi se utvrđuju i navode brojna stroga mjerila, definicije i postupci koje treba primijeniti pri prijevozu radioaktivnog otpada i istrošenoga goriva unutar i izvan Zajednice.

3. Gospodarenje otpadom

Pravni okvir EU-a za gospodarenje otpadom u Europi stvoren je 2011. donošenjem Direktive Vijeća 2011/70/Euratom o gospodarenju radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom. Njime se osigurava detaljnije praćenje nacionalnih programa za izgradnju i upravljanje konačnim odlagalištima, kao i praćenje pravno obvezujućih sigurnosnih standarda. Države članice morale su predati prvo izvješće o provedbi svojih nacionalnih programa 2015. godine.

B. Zaštita nuklearnih materijala

S vremenom donesene su i izmijenjene brojne uredbe kako bi se uspostavio sustav zaštitnih mehanizama kojim bi se osigurala upotreba nuklearnog materijala samo za ono što su prijavili njegovi korisnici i usklađenost s međunarodnim obvezama, kao na primjer Uredba Komisije (Euratom) br. 302/2005. Ti zaštitni mehanizmi pokrivaju čitav nuklearni gorivni ciklus, od ekstrakcije nuklearnih materijala u državama članicama ili njihova uvoza iz trećih zemalja do izvoza iz EU-a. Komisija je odgovorna za kontrolu nuklearnog materijala za civilnu upotrebu unutar EU-a.

C. Nuklearno istraživanje, stručno osposobljavanje i informiranje

Nuklearno istraživanje u Europi financira se višegodišnjim okvirnim programima. Program Euratoma za djelatnosti na području nuklearnog istraživanja i stručnog osposobljavanja nadopunjuje okvirni program EU-a za istraživanje i inovacije Obzor 2020., međutim i dalje je odvojen od njega. Programu Euratoma za razdoblje 2014. – 2018. namijenjen je iznos od 1 608 milijuna EUR, koji se dijeli na tri posebna programa: jedan obuhvaća neizravne aktivnosti na području istraživanja fuzijske energije (728 milijuna EUR), drugi nuklearnu fisiju i zaštitu od radijacije (315 milijuna EUR), a treći izravne aktivnosti Zajedničkog istraživačkog centra Komisije (559 milijuna EUR). U području energije nuklearne fisije 2007. osnovana je tehnološka platforma za održivu nuklearnu energiju kako bi se bolje koordiniralo istraživanje i razvoj te predstavljanje i raspoređivanje. U području fuzijske energije EU je osnivač i glavni financijski partner projekta ITER, međunarodnog projekta za istraživanje nuklearne fuzije i inženjerstvo, u okviru kojeg se trenutno gradi najveći pokusni reaktor za nuklearnu fuziju na svijetu u Cadaracheu u Francuskoj. Zajedničko poduzeće za ITER

i razvoj fuzijske energije osnovano je kako bi se poticali znanstvena istraživanja i tehnološki razvoj u području fuzije (Odluka Vijeća 2007/198/Euratom). Njegovi članovi su Euratom, koji predstavlja Komisija, države članice EU-a i određene treće zemlje koje su zaključile sporazume o suradnji s Euratomom.

Direktivom Vijeća 2014/87/Euratom određuju se uvjeti transparentnosti i informacija dostupnih radnicima i široj javnosti u pogledu nuklearne sigurnosti nuklearnih postrojenja.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Ugovorom o Euratomu uloga Parlamenta u postupcima odlučivanja ograničena je s obzirom na to da Parlament ima samo savjetodavne ovlasti i da njegovo mišljenje nije obvezujuće. Ipak, u različitim rezolucijama na tu temu Parlament je sustavno naglašavao potrebu da se razjasni podjela odgovornosti između institucija EU-a i država članica te da se ojača zajednički okvir EU-a o različitim aspektima nuklearnih postrojenja, kao i važnost poboljšanja sigurnosnih zahtjeva i zahtjeva za zaštitu okoliša. U Rezoluciji donesenoj u srpnju 2011. o prioritetima koji se tiču energetske infrastrukture za 2020. godinu i kasnije^[3] Parlament je snažno podupro odluku Komisije o uvođenju stres-testova za europske nuklearne elektrane. U ožujku 2013. na plenarnoj sjednici donesena je dodatna Rezolucija kojom se ukazuje na ograničenja stres-testova koje je Komisija provela 2012. i u kojoj se u budućim testovima traži uključenje dodatnih kriterija, posebno za propadanje materijala, ljudske pogreške i neispravnosti spremnika reaktora. Parlament je pozvao na potpunu provedbu sigurnosnih poboljšanja^[4].

U svom stajalištu u prvom čitanju u lipnju 2011. o predloženoj Direktivi Vijeća o upravljanju istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom^[5] Parlament je podržao prijedlog Komisije o potpunoj zabrani izvoza radioaktivnog otpada, dok je Vijeće podržalo odobravanje izvoza po vrlo strogim uvjetima. Parlament je također tražio da se dodatno navede da se Direktiva odnosi na zaštitu okoliša i da se uključi dovoljno odredaba kojima bi se jamčila informiranost javnosti o upravljanju otpadom i sudjelovanje u njemu.

U svom stajalištu u prvom čitanju u ožujku 2013. o Prijedlogu direktive Vijeća o praćenju radioaktivnih tvari u vodi namijenjenoj za ljudsku potrošnju^[6] Parlament je zatražio izmjenu pravne osnove (s članaka 31. i 32. Ugovora o Euratomu na članak 192. UFEU-a) te, slijedom toga, poštovanje redovnog zakonodavnog postupka. Parlament je predložio dodatne odredbe o poboljšanju informiranja potrošača, nasumičnim provjerama kvalitete vode, diferenciranom upravljanju razinama prirodnog zračenja te zagađenju uzrokovanom ljudskim aktivnostima. Također je razjasnio obveze država članica i Komisije.

U svom stajalištu u prvom čitanju u listopadu 2013. o Prijedlogu direktive Vijeća o ažuriranju temeljnih sigurnosnih standarda za zaštitu od ionizirajuće radijacije^[7] Parlament je ponovo pozvao na izmjenu pravne osnove, s Ugovora o Euratomu

[3]SL C 33 E, 5.2.2013., str. 46.

[4]SL C 36, 29.1.2016., str. 76.

[5]SL C 390 E, 18.12.2012., str. 147.

[6]SL C 36, 29.1.2016., str. 195.

[7]SL C 208, 10.6.2016., str. 697.

na UFEU. Proširio je područje primjene Direktive na svaku izloženost planiranoj, postojećoj ili slučajnoj radijaciji odnosno radijaciji u izvanrednoj situaciji, pooštrio je razinu doza za koju je izloženost dopuštena i povećao je kazne i odštetu. Također je poboljšao sustav informiranja javnosti.

U svom stajalištu u prvom čitanju o Direktivi Euroatoma o uspostavi okvira Zajednice za nuklearnu sigurnost nuklearnih postrojenja (Direktiva 2014/87/Euratom o izmjeni Direktive 2009/71/Euratom) Parlament je pozvao države članice na transparentniju komunikaciju u pogledu sigurnosti nuklearnih postrojenja i povezanih rizika. Također je predložio da se stručni pregledi održavaju svakih osam godina umjesto svakih deset godina te da Parlament treba biti obaviješten o rezultatima, mjerama i planovima. Vijeće nije unijelo te odredbe u konačni tekst Direktive 2014/87/Euratom.

Frédéric Gouardères
05/2019

